

PRAKTISK VECKOTIDNING
FÖR
KVINNAN OCH HEMMET

Stockho lm, Iduns Tryckeri Aktiebolag.

N:r 36 (403)

Fredagen den 6 september 1895.

8:de årg.

Prenumerationspris pr år: Idun ensam kr. 5:— Iduns Modet., fjortondagsuppl. > 5:— Iduns Modetidn., månadsuppl. > 3:— Barngarderoben > 3:—		Byrå: Klara Södra Kyrkog. 16, 1 tr. Allm. telef. 6147. Prenumeration sker å alla post- anstalter i riket.	Redaktör och utgivare: FRITHIOF HELLBERG. Träffas säkrast kl. 2—3. Redaktionssekr.: J. Nordling.	Utgifningstid: hvarje helgfri fredag. Lösnummerpris 15 öre (lösn:r endast för kompletteringar.)	Annonspris: 35 öre pr nonpareillerad. För »Platssökande» o. »Lediga platser» 25 öre för hvarje påbörjad tiotal stafv. Utländska annons. 70 öre pr nonp.-rad.
--	--	--	---	--	---

Isabel Caroline Somersset.

Dågon skald har sagt:
»Sanningens kämpar räkna intet fädernesland, hela världen är deras åkerfält och de äro hela världens egendom.» Ja, den värld, som öppnar sitt hjärta för dem och skördar frukterna af deras arbete, har åtminstone delvis rätt att räkna dem såsom sina. Det är därför vi i dag utvidga vårt svenska galleri genom att upp-tagga bilden af en kvinna, visserligen genom sin födsel tillhörande ett annat land, men genom sin verksamhet tillhörande hela mänskligheten.

Angående denna verksamhet och bärarne af densamma hafva vi en särskild anledning att nu säga några ord, då snart sagdt hvilken dag som helst den under rättelsen kan väntas, att »S:t Sunniva» kastat ankar å svenska kusten.

En och annan, som ej så noga följer med den dagliga pressen, torde fråga: »Hvad är S:t Sunniva?»

Sunniva är ett engelskt fartyg, förhyrdt af det kvinnliga världsnykterhetsförbundets ledare för en resa till nordens hufvudstäder

Kristiania, Köbenhavn, Stockholm, Helsingfors och S:t Petersburg, i afsikt att inför regeringarna å dessa ställen framlägga den stora världsnykterhets-petitionen med dess två miljoner underskrifter.

Miss Frances Willard, president inom detta världsförbund eller, som de skrifva sig, Worlds Woman's Christian Temperance Union, och lady Henry Somersset, vice president, äro de, hvilka stå i spetsen för företaget, och i hvilkas vård det stora jättedokumentet är lämnadt. Med dem följa 130 delegerade från de olika amerikanska staterna, omkring 70 ombud från nykterhetsföreningar såväl inom själfva England som från dess kolonier — Newfoundland ända ned till Queensland äro representerade. Vidare målsmän för nykterhetsarbetet inom Kina, Japan, Kalifornien och det sydliga Tasmanien.

Denna kvinnliga armé gör nu sitt nykterhetskorståg kring hela Europa, begynnande i nordden, med föresats att fortsätta ända ned till Rom, Athen, Konstanti-

Den, som äger en ädel kvinnas kärlek, föraktar all last.

W. v. d. Vogelweide.

nopel och Alexandria. De uppträda nämligen lika energiskt emot den förslappande opieröknungen som emot alkoholmissbruket, och vilja nu inför myndigheter och regeringar i alla dessa hufvudstäder framlägga sin petition, hvars hufvudsyfte är att på lagstiftningens väg söka bekämpa båda dessa berusningsmedel.

Petitionen innehåller två millioner underskrifter, hvilka representera $7\frac{1}{2}$ millioner personer, talande 50 olika språk. Den är 8 engelska mil lång och väger 1,730 engelska skålpund samt förvaras i 14 stora lärar. Pappersbladen äro uppklistrade på fint linne.

Dess yttre proportioner slå åskådaren med häpnad, men den andliga innebörden är dock af större betydelse. Vi älska tro, att bakom hvarje namn gömmer sig ett hjärta, som ömmar för mänsklighetens lidande och här nedlagt något af sin förtviflan och sitt hopp. Mången sörjande maka och moder döljer sig i dessa namn. Mången öm fader och syster har lagt sin hand på dessa blad, önskan framgång och välsignelse åt nykterhetens apostlar.

Hvem har då åstadkommit detta jätteverk? — Hvem är själen i denna rörelse? Förnämligast de båda kvinnor, hvilkas namn vi nämnt här ofvan. Fastän tillhörande olika land, ha de funnit hvarandra och i systerlig förening arbetat för samma idéer, outtröttligt och med sällspord framgång. Det är ej blott nykterhetssaken, som de upptagit på sitt program. Kvinnosläktets utveckling och frigörelse i den allra vidaste utsträckning ha inga varmare och skickligare sakförare än dessa båda. Samundervisning, tillträde till universitet och ämbetsförvaltningar, politisk rösträtt för kvinnor och deras deltagande i lagstiftningen — allt detta ha de gjort till sin liffsuppgift att arbeta för och vunnit sällsporda framgångar. Lady Somers set är utgifvarinna af en af de bäst redigerade engelska damtidningarna: »Womans' Signal», och miss Willard är medarbetarinna i denna tidning. Deras verksamhet går så hand i hand, att man måste tala om båda på en gång. Lady Somers set har nyss tillbragt månader tillsammans med miss Willard i Amerika, och miss W. är under långa tider lady S:s gäst på hennes ståtliga gods i England.

Innan deras vägar förenades, ha de dock utvecklats under mycket olika förhållanden. Den ena en ädel telning ur en hög aristokratisk familj med historiska anor och uppfostrad i Englands konservativa förhållanden. Den andra ett friskt skott ur en kraftig amerikansk nybyggarstam och uppfostrad i Amerikas härdande frihetsluft.

Då Idun redan i fjol bringade porträtt och en utförlig lefnadsteckning af »Amerikas okrönte drottning», miss Frances Willard, hänvisa vi angående henne till denna sympatiska skildring (af märket *L. S.*) och bedja att denna gång med våra läsarinnor en stund få dröja vid lady Somers sets bild och märkliga lifsgärning.

Isabel Caroline Somers set föddes år 1851, enda dotter och arftagerska till earlen af

Somers Cocks. Vid tjugutvå års ålder blef hon gift med lord Henry (Richard Charles) Somers set, son och arfvinge till hertigen af Beaufort. Lady Isabel växte upp som alla andra den engelska aristokratiens döttrar, ömsom på det ena godset, ömsom på det andra — under säsongen i London och så några månader på resor. Hennes fader, lord Somers Cocks, var en af Englands störste konstkännare, lärjunge af Frederic Maurice, vän till Ruskin och Turner, Cavour, Garibaldi och sir Henry Layard, åt hvilken han lämnade medel att utföra gräfningsarna i Nineveh. Till Eastnor Castle och Reigate Priory, familjens stamgods, samlades ock oerhörda skatter af alla slags konstverk. I denna förfinade omgivning växte det liffulla barnet upp och utvecklades till en efter vetande, ej blott efter flyktiga nöjen törstande flicka. Lord Somers Cocks fröjdades öfver sin dotters begåfning och var angelägen att odla hennes själs gåfvor. De bästa lärare, som stodo att få, anskaffades ut till det ståtliga Eastnor Castle eller det leende gammaldags Reigate Priory, där familjen ömsevis vistades.

Snart kom den tidpunkt, då Londons lysande sällskapslif utbredde för lady Isabels ögon sina behag och upptog henne till en af sina förklarade gunstlingar. Härstammande från madame l'Etang, en af drottning Marie Antoinettes hoffröknar, har hon en fransyskas både utseende och liflighet. Sällskapslifvet tycktes utgöra en passande ram åt hennes lysande begåfning. Men där kände hon sig aldrig rätt tillfredsställd. Ehuru hon ägde allt jordiskt godt och njöt tillfullo af världens renaste fröjder och nöjen, var där dock alltid en längtan efter något bortom och öfver det synliga, som följde henne.

Af naturen stolt och högdragen, med kärlek sysselsättande sig med förfäders bragder, uppskattade hon till fullo hedern af ett giftermål med den blifvande hertigen af Beaufort, lord Henry Richard Charles Somers set, bärande ett ännu stoltare namn än det hon själf ärfte. Genom detta giftermål blef likväl den glada, lysande, andryga flickan alltmera böjd och tuktad, ty mannen, en af dessa ädlingar, för hvilka Epsom och Derby med dess råa uppträden äga största lifsvärde, kunde ej bibehålla sin i allt högtänkta makas aktning och kärlek. De gingo snart hvar sin väg, sökande den olika lifsglädje, som deras olika karaktär kände behof af. Lady Isabel ägnade sig åt enda barnets, den nu myndige sonens uppfostran. Med honom var hon både moder, syster och lekkamrat. De så olika makarne äro dock ej åtskilda inför lagen, endast genom ömsesidig öfverenskommelse.

En lustig och betecknande händelse omtalas från lady Isabels barndom. Drottning Viktoria besökte en gång på resa med prins Albert det ståtliga Eastnor Castle och bemärkte då naturligtvis dess lilla blifvande härskarinna. Det vackra, lifliga barnet intresserade drottningen, hvilken motsåg den tid, då den unga flickan, som uppväxt, skulle intaga sin plats vid hofvet,

men framför allt på livvets stora skådebana. Vid afskedet yttrade drottningen: »När Isabel blir stor, så kom till mig, och vi skola talas vid ytterligare.» — »Jag kallas alltid *lady* Isabel, ers majestät.» — Man tänke sig de närvarandes bestörtning och de kungligas förnöjelse vid detta svar.

En del år senare presenterades den unga flickan för drottningen i Buckingham Palace. Ett fint leende lekte kring drottning Viktorias mun vid åsynen af den unga damen, som nu helt förgätit sitt barnsliga misstag. Med välbehag blickade drottningen på det fina, intelligent anletet, hvars mörka, strålände ögon oförskräckt mötte majestätets. »Välkommen till hofvet, kära Isabel... Ack nej, jag får ej utsätta mig för din rättelse en gång till... Välkommen lady Isabel Somers Cocks!» inföll drottningen, och den unga, ny presenterade nästan förlamades af bryderi, under det hofvet hade roligt ännu en gång på hennes bekostnad.

Den unga makans lidanden böjde det ungdomliga öfvermodet. Hon lärde sig inse, huru ringa all yttre glans och prakt äro, då hjärtat är fridlöst och sorgset. Moderskärleken och modersomsorgerna fyllde väl till en del hennes lif, äfvensom den för en kvinna i hennes ställning oundgängliga yttre verksamheten. Hennes faders död lade stora rikedomar och ansvaret för många underhafvandes bästa till de öfriga pliktterna. Hon skötte dem alla väl och samvetsgrant. Af det engelska landtlifvets behag njöt hon med sin son, så ofta det var henne möjligt, och skaror af glad ungdom samlades under helg och sommarferier till det stora Eastnor Castle eller det ljufva Reigate Priory, men när den glada, kvitterande ungdomsskaran flytt, var den sorgsna, så rikt begåfvade kvinnan åter allena i de stora salarne. Helt säkert afundades hon mången gång de unga hustrurna i godsets små nätta hus deras dagliga familjetrefnad och lycka vid en makes sida.

Vid denna tid tyckes en kris hafva inträffat i lady Somers sets andliga lif. Hon drog sig helt tillbaka från sällskapslifvet och tillbragte flere år i stilla tillbakadragenhet på Eastnor Castle. Denna tid ägnades åt allvarliga studier af store mäns lif och skrifter, läsning af bibeln och omsorger om godsets underhafvande. För dessa senare anordnades en mängd förbättringar, hvarvid nykterhetssträfvandet intog en framstående del. Hon fann, huru dryckenskapen förstörde lyckan i de flesta hem, höll värtaliga föredrag i ämnet för traktens befolkning och blef själf blåbandist. Missionssalar byggdes här och där i bygden, predikanter ditkallades, men hon undandrog sig ej att själf uppträda jämte dessa, och så utvecklades hennes naturliga gåfvor som talarinna. Ryktet om hennes verksamhet som kristlig nykterhetsvän spordes vidt och bredt omkring i landet, och hon kallades till många orter, tills hon på sin lista hade öfver 200 namn på städer och köpingar, där föreningar af henne bildats för nykterhetens befrämjande.

År 1890 kallades lady Somers set att blifva Brittiska kvinnliga nykterhetsföreningens

president. År 1892 ombads hon att komma till Amerika, där kristliga världsnykterhetsföreningen det året sammanträdde i Boston. Denna förening räknar 500,000 medlemmar med 10,000 lokalföreningar.

Återkommen till England deltog hon med lif och själ i arbetet för det politiska parti, som på sitt program upptagit nykterhets-saken. På fjorton dagar talade hon offentligt trettiosex gånger. Samtidigt innehöll hennes tidning varma uppmaningar till alla landets kvinnor att stå på sin post och fullgöra sina skyldigheter vid de kommunala valen. Englands kvinnor hafva, som vi veta, icke allenast kommunal rösträtt, utan de äro ock själfva valbara till stadsfullmäktige och en stor del andra kommunala ämbeten. Detta gifver dem ett mycket stort inflytande på det politiska lifvet, och däraf har lady Somerset skickligt vetat be-gagna sig.

Den stora jättepeticionen skall nu äfven framläggas för Sveriges konung. Verkan däraf må blifva hvilken som helst, det innebär dock ett gif akt för vår tid, som ej kan blifva utan välsignelse, utan måste vinna många hjärtan för den sak, som så varmt förordas af kvinnor, liknande lady Somerset.

Till "allas vår Lea"!

(På födelsedagen den 2 sept. 1895.)

Vän den var, din dag,
rik på gladt behag,
rik på lif och ljus och ädelt nöje,
rik på hjärtero,
rik på barnatro,
rik på vackert, harmlöst solskenslöje!

Du med storm oss tog,
du så fagert log,
där du kom emot oss gladt och trofast;
du så varm i håg
oss i ögat såg
och—vardt strax uti vårt hjärta bofast.

Ingen trumpenhet,
ingen dold förtret
kunde länge stånd emot dig hålla;
hvad som nyss oss tryckt
du slog gladt på flykt —
det var nästan som du kunnat trolla!

Säg, hvarfrån du fick
detta glada skick,
detta ljusa, lätta ungdomssinnet,
denna fläkt af vår,
hvilken genomgår
allt du skänkt ur fantasin och minnet?»

Intet ju förstör
nån'sin ditt humör,
du kan le igenom sorg och tårar,
le så vänt och gladt
midt i köld och natt,
le — i hopp på nya, ljusa vårar!

Le, fastän du är
mer än mången här
pröfvad uti sorger och bekymmer,

le, i hopp så visst
att en gång till sist
det skall »klarna», där ännu det »skym-
mer»!

Lycklig du, som har
ungdomssinnet kvar
än vid aftonen utaf din lefnad;
lycklig du, som sår
än i sena år
rundt omkring dig glädje, lust och tref-
nad!

Tack för svunnen dag,
rik på gladt behag,
rik på lif och ljus och ädelt nöje,
rik på hjärtero,
rik på barnatro,
rik på vackert, harmlöst solskenslöje ...
En svensk kvinna.

En vandring genom Kvinnornas utställning i Köpenhamn.

Från Iduns specielle referent.

Hvem minnes icke, då man här för ett par år sedan hörde förkunnas om den tilltänkta kvinnoutställningen i Chicago, med hvilken känsla af tvifvel och löje denna underrättelse af den stora allmänheten emotogs. Man är van att höra så många underliga tilltag af kvinnorna i den stora västern — ting hvilka ej skulle gå an att omsätta i handling här hemma i våra gamla lagbundna och konservativa samhällen. Vi ha det så bra, tycka de flesta, och några nya påfund och bråk vilja de ej vara med om. Och nu denna amerikanska kvinnoutställning med kvinnligt arbete från början till slut — kvinnlig arkitekt och dekoratör för själfva byggnaden, kvinnliga styresmän, med ett ord, det hela gjordt af kvinnor — hvad var detta för en galenskap? Alltsammans skulle naturligtvis sluta med ett storartadt flasko! — Så talade här då den stora allmänhet, som »har det så bra», både män och kvinnor, ifall de öfverhufvud ens nedläto sig att tala något om saken.

Men några vakna och klarsynta personer funnos ock. Dessa tänkte annorlunda. De skickade svenska ombud och svenska produkter till den förkättrade utställningen. Vi vunno erkännande och drogo hem med pris och medaljer. Ja, då syntes plötsligt allt det skedda godt och bra. De hemvändande kvinnorna prisades och svenska regeringen likaledes, hvilken lämnat pekuniärt understöd och vårdat sig lika faderligt om sitt lands döttrar som söner.

Denna erfarenhet var knappast ett år gammal och dock — hvem skulle kunna tro det — precis samma tvifvel och samma klander upprepades, då den nordiska kvinnoutställningen i Köpenhamn skulle komma till stånd. Man hörde yttranden som dessa: »Ingen människa nekar kvinnorna att vara med på männens utställningar, hvad skall då en separatutställning tjäna till?»

Ärade klandrare! Det skall tjäna till mycket, som ligger inom nära räckvidd att få tag på. Det skall tjäna till att höja

kvinnans tro på sig själf och på de krafter, som Gud nedlagt inom henne. Det skall väcka hennes kärlek till allvarligt arbete för en själfständig existens och påvisa nya möjligheter härtill. Det skall vidare utveckla solidariteten emellan kvinnorna. Och slutligen skall det nedslå talet om, att kvinnan icke på egen hand kan organisera och förvalta ett större företag. En dylik utställning afser ej att komma med något nytt, som öfvergår männens arbete, endast att visa, huru långt kvinnorna äro komna på de olika arbetsområdena och sporra till vidare fortsättning. Vi älska tro, att mången ung kvinna, som vandrar omkring i en dylik utställningslokal, bland dess tusende alster af flit och konstskicklighet, därvid kommer att tänka: det eller det arbetet passar för mig, det vill jag slå mig på, och det skall jag göra så bra, att världen aldrig har sett maken. Och mången moder, som går där, planerar i sitt stilla sinne för småflickorna där hemma, hvad de skola göra, när de blifva stora, för att vinna oafhängighet och en tryggad existens.

Ett stycke mission af denna art har varit den danska utställningens syfte, och den har lyckats kanske i större mått, än hvad de, som planlade den, ens drömde om.

Hvar och en som i sommar varit i tillfälle att göra ett besök i Kongens store By, det glada Köpenhamn, medför därifrån ett oblandadt godt intryck af den nu snart avslutade kvinnoutställningen. Den är ordnad med en ovanlig energi, fin smak och en ypperlig esprit d'arrangement. Det finansiella resultatet har ock, tvärt emot hvad som vid dylika tillställningar brukar vara fallet, visat sig ovanligt godt. Öfverskottet är, sedan alla omkostnader betalats, redan så stort, att dess användande framkallat liflig diskussion. Troligen kommer det att bilda grundplåten till en blifvande kvinnlig fackskola.

Utställningen har hittills besökts af öfver 40,000 personer, och den dag vi vandrade kring där, på 7:de veckan efter dess början, var trängseln ganska betydlig. Gamla och unga damer, officerare, unga herrar och kraschanklädda herrar i brokig blandning om hvarandra, alla tagande sitt språks vackraste adjektiver till hjälp för att uttrycka sin förtjusning öfver de utställda föremålen eller stumt nickande bifall, då en smaklig tårta bjöds dem. Det var nämligen kakornas dag, då utställningen af bakverk pågick, med täflan och pris för de skickligaste hütinnan. Ett långt bord täckt med en snövit duk och prydt med gula och lilasfärgade bandrosetter, stod dukadt i inre salen af utställningen, dignande under bördan af de läckraste bakverk, från och med meterhöga krokaner, hvilka i sin utsökta konstnärlighet skulle hedrat en jubelfest, till och med glacerade tårtor och små kaffebröd af alla slag. Där var Alliancetårta och Butterkuchen, Pyntekage och Nugatkage, Linsekage och Trouvillekage, smykade med kanderade frukter, och prisbelönda, läckra Oste-pinde (=tunnrån) m. m. Ja, »där var Kager alle Vegne», som en af de unga marskalkinnorna i den röda och hvita uppsyningsdräkten sade. »Men tak Deres store Gud», tillade hon, »att De ikke sidder i Damekomitéen og skal smage paa det alt-sammens.» Den pinan var dock redan undanstökad, ty de prisbelönda utställarinnornas namn stodo att läsa på ett papper vid sidan af hvarje produkt.

Det kan synas alltför banalt att börja med skildringen af bakverk på en dylik epokgörande utställning. Men hvad säger icke gamle Olle Nordistuen till Marit: »Ser du Marit, först Maden, så Guds Ord, så lidt Skrivning og Regning og så lidt Kærlighed, hvis det kan falde sig så; men det nytter bitter død ikke at begynde med Kærligheden og ende med Maden.»

Och nu kära läsarinna, sedan vi gifvit gamle Ole rätt, återgå vi till dörren, för att därifrån börja vår orienterande vandring genom utställningen. Densamma är, som vi veta, inrymd i Industriföreningens hus vid Tivoli. Från Westerbrogade inträder man genom den stora portalen, öfver hvilken en bild af drottning Thyra bland rosor och blomsterornament finnes anbragt. Med sina korsade händer tyckes hon läsa välsignelsen öfver den inträdande. I vestibulen däremot blänga de af fru Nielsen modellerade tigrarne argt på oss, och vi äro glada att få så snart som möjligt undan deras ramarslinka in genom räknemaskinen i stora salen. Denna gör ett imponerande intryck. Dess fond upptages af ett väldigt porträtt af drottning Louise, utställningens höga beskyddarinna, måladt af fru Jerichau-Bauman.

De kring salen löpande gallerierna äro prydda med grönskande slingerväxter samt här och där en färgrik flagga till omväxling. I salens midt står, på en röd, sammetsklädd, med guldkronor öfversälad piedestal, en hvit marmorbyst af danska kronprinsessan, utomordentligt vackert utförd. — Det är industriafdelningen och den kulturhistoriska afdelningen, som fått sin plats härnere i afdelade små rum längs väggarna och med fristående monter i salens midt. Öfverallt där en dekoration kan anbringas, synes utställningens symbol den gula maskrosen eller Lövetand, som den på god danska kallas. I talrika små blomsterkrukor, klädda med violett silkespapper, förekommer den ofvanpå monterna och i alla hörn och vinklar.

Midt för ingången ser man två unga flickor, sysselsatta med att sy stråhattar för hand och på maskin. Deras alster rönte flitig åtgång, särdeles de små nätta barn- och dockhattarne. Bredvid står en väfstol, tillhörig vår svenska fru Kulle med ett stycke uppspänd konstväfnad uti, hvilken bearbetas af hennes lilla dotter. Ett stycke därifrån sitta två handsömmerskor. Äfven vid deras bord var köplusten stor. Tvänne silfverpolererskor arbeta flitigt vid nästa bord. Nära ingången finnes också utställningen från kungliga porslinsfabriken, där det kvinnliga arbetet representeras på ett ypperligt sätt i dekorationer och målning. Af en minnestalrik öfver utställningen äro redan sålda 1,200 exemplar till 2 kr pr styck.

Vända vi oss så till höger och följa salens väggar, träffa vi först på »Damevaskeriet», upptagande prof på kemisk tvättning af allt möjligt, som tänkas kan i toalett-väg. För att riktigt öfvertyga åskådaren om metodens förträfflighet, låg halfva plagget rengjort med bibehållande af färg och form och den andra hälften i sitt ursprungliga smutsighetstillstånd. Af handskar den ena handsken fin, mjuk och ren och dess orena make bredvid, afskyvärd att skåda. — Vidare kommer afdelning för korsetter, för tvål och parfymer med Danmarks vapen i röd och hvit tvål. Handväfda duktyger och linnevaror af förträffligt slag. Dito kulörta väfnader, bomullstyg och förkläden med

vackra mönster. Tillverkningen af pappaskar och fodral i alla tänkbara former och storlekar hade äfven här fått sig en plats upplåten.

I nästa afdelning, äfven till höger, träffa vi fru Kulle med hennes utsökta samling af väfnader, gobeliner, skånska spetsar och alla de vackra ting vi stockholmare så väl känna från Drottninggatan n:r 36. Ännu en svensk textiltställning från frkn Schultz i Göteborg finnes. Där förekomma bland annat en målad gobelin af frkn Ingeborg Holck till ett pris af 175 kr. och en på svart sammet målad eldskärm i förgylld ram till 140 kronor, ett särdeles läckert arbete. Midtemot på högra sidan presenterar fru Emma Fischer från Köpenhamn en förtjusande interiör i konstväfnad, bestående af krabbasnarstapet med motiv från grekiska vaser, med vasbärande grekinor, en grekinna som gungar och en som gungas, allt i vinrankors skydd och mot en botten i mattgrönt, som uppåt förtonar beundransvärdt luftigt och fint. En panelning i dukagångsväf med mörkviolett mönster hör härtill. Och mot denna präktiga väggbeklädnad afteckna sig möbler af utskuret trä, målade i ljusgrönt och belagda med klarröda dynor i rödlakansväf. Golfvet i interiören är klädt med en flossamatta, allsammans väfdt efter teckningar, gjorda af fru Holten, född Skovgaard, syster till de båda målarne Skovgaard.

(Forts.)

En kvinnobild — utan bild.

Lyckan är oftast nyckfull mot sina gunglingar, och få äro de, som under hela lifsloppet bli hugnade med hennes orubbliga bevägenhet.

Den kvinna, hvars timglas nyss runnit ut och hvars lefnad vi här i korta drag vilja skildra, var en af dessa få.

Emma Benedicks var född i Stockholm den 12 april 1826 och dotter till den aktade och framstående bankiren C. Benedicks och hans maka född Seligmann. Hennes uppfostran grundlades i Stockholm och fortsattes sedermera dels i Tyskland, där hon tillbragte ett helt studieår, dels i Paris, där hon åtnjöt undervisning i sång för den yngre Garcia, som lofordade hennes klangfulla röst och ypperliga koloratur.

Vid tjugu års ålder gifte hon sig med sin kusin, generalkonsul Carl Benedicks. Den väsensenhet, som bildade grundtonen i deras samlif, gjorde denna förbindelse till ett harmoniskt äktenskap, där missnöjets och tvedräktens dissonanser aldrig hördes af. Det sant kvinnliga i Emma Benedicks hjärta och karaktär gick helt upp i den mera individuellt anlagde makens personlighet. Hon fann i honom det stöd och den ledning, hennes vekare natur kräfd.

I fullaste mått utrustad med icke blott hufvudets, utan också hjärtats egenskaper, blef denna kvinna, just därför att hennes äktenskap var barnlöst, mera i tillfälle att rikta sina tankar utåt till den nödställda och lidande medmänniskan, hvars materiella bekymmer hon lika frikostigt som beredvilligt undanröjde, för så vidt den hjälpsökande verkligen var förtjänt däraf. Hon hörde dock ej till dem, som i tanklöst oförstånd uppmuntrade dagdrifvaren eller lätttingen; hon hjälpte först efter att hafva fått

fullt tillförlitliga uppgifter beträffande den hjälpsökandes livsvillkor och karaktär.

Efter ett 42-årigt äktenskap träffades hon af ett hårdt slag — döden ryckte bort hennes make. Hon drog sig då helt tillbaka från umgängeslivet, där hennes älskvärda väsen och hennes lynne, som förenade ungdomens elasticitet och glädtighet med ålderns lugna värdighet, gjort henne eftersökt och värderad.

För att i någon mån minska ensamheten och ersätta sin smärtsamma förlust, öppnade hon då sitt hem för en ung flicka, hvilken allt sedan intagit en dotters plats vid hennes sida.

Det var i synnerhet under den sista perioden af sitt lif, efter mannens död, som hon mera uteslutande ägnade sitt lif åt välgörenhet.

En mängd stiftelser såväl som enskilda personer ha af henne fått understöd. År 1890 lät hon, under namn af »Emma Benedicks asyl», på Djursholm uppföra ett äldreomsorgshem för obemedlade och orkeslösa kvinnor, företrädesvis ur medelklassen. Åtskilliga af Stockholms kyrkor samt Skansen m. fl. fosterländska institutioner ha af henne fått rikliga bidrag. Till julen samt på mannens dödsdag gjordes alltid betydliga utdelningar åt de fattiga.

Hon delade med sig icke blott därför, att hennes hjärta manade henne därtill, utan också därför, att hon ansåg det som en moralisk förpliktelse, för hvilken hon heller icke tyckte sig förtjäna loford. Det var en anspråkslös kvinna, och kanske just denna egenskap bär skulden till, att hon ej ville låta fotografen föreviga sina drag. Med undantag af ett porträtt i olja från den tidigaste ungdomen finns intet porträtt af fru Benedicks, och som bevis på hennes aversion för porträtt af sig själf kan nämnas, att då en släkting henne ovetande låtit taga ett dylikt efter oljetaflan, hon efter upptäckten häraf passade på att vid första tillfälle taga det ur albumet och förstöra det. På grund af denna karaktäristiska egenhet äro vi icke i tillfälle att här presentera hennes bild för Iduns läsarinna.

De 4—5 sista åren var hennes hälsa vacklande, men hon bar sina plågor med tålmod och klagade icke. Under innevarande sommar vistades hon på Dalarö. Hon stod just i begrepp att återvända hem och ämnade tillbringa dagen före afresan hos en bekant familj, då döden kallade henne. Efter en halftimmes dödsarbete slocknade lifsgnistan. Emma Benedicks dog den 26 augusti af hjärtförlamning.

Den aflidnas nu öppnade testamentet bär ett storartadt vittnesbörd om, att hennes hjärtevarma omtanke för lidandets barn samt för allmännyttiga och upphöjda ändamål följt henne äfven bortom grafven. Förutom en mängd dispositioner till enskilda personer ha ej mindre än 615,000 kronor donerats till välgörande syften, af hvilka vi här nämna följande:

Fru »Emma Benedicks' Asyl för ålderstigna fruntimmer» 300,000 kr.; en af metodistförsamlingarna i Stockholm (för kyrkobyggnad) 50,000; asylet för pauvres honteux i Stockholm 20,000; Stockholms sjukhem för obotligt sjuka (för underhållande af 2 sjuksängar) 20,000; kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn 20,000; Sabbatsbergs fattighusinrättning 15,000; Allmänna institutet för döfstumma å Manilla 10,000; Diakonissanstalten vid Ersta i Stockholm 10,000; fröken Elsa Borgs hem vid Hvita bergen i Stockholm 10,000; Stiftelsen för gamla tjänarinnor i Stockholm 10,000; Föreningen för välgörenhetens ordnande i Stockholm 10,000; Stockholms skoloffs-

kolonier 10,000; Fredrika Bremer-förbundet (hälften till förbundets sjukkasse) 10,000; »Skansen» 10,000; Kristliga föreningen af unga kvinnor i Stockholm 5,000; d:o d:o för fabriksflickor å Söder i Stockholm 5,000; Eugeniahemmet 5,000; Föreningen för sommerskors sommarhem 5,000; Föreningen Handarbetets vänner i Stockholm 5,000; Svenska lärarinnornas pensionsförening 5,000, hvarjämte ett flertal här ej nämnda »hem», »barnkrubbor», »arbetsstugor» och välgörande föreningar ihågkommit med donationer från 1,000 till 5,000 kr.

Stockholms samhälle förlorar i henne en storslagen mäcenat, och otaliga äro de fattiga och sjuke, som stå sörjande vid hennes graf.

H. W.—l.

Mamsell Stafvas "självviskhet."

Också en interview.

Nog var hon en smula »konstig», den gamla mamsell Stafva, gårdens original. Den meningen var nu en gång för alla liksom fastslagen bland grannarne. Och när man råkat fast för en sådan mening, är naturligtvis allt, hvad man tar sig till, så där temligen kostligt, för att inte säga smått tokigt.

Hon hade en tid inackorderingar, teknologer, farmaceuter och andra studerande. Gumman sken af belåten, när hon såg »sina gossar» länsa bordet med vargaptit, men samma aptit slök också nästan hela hennes lifränta, och vid terminernas slut stod hon med två tomma händer. Och när någon, som därtill var hennes gäldenär kanske för flere månader, saknade medel till hemresa — gick inte då den tokiga människan och lånade pengar för hans räknning!

Eget nog klarerade dock till och med de värsta slarvarne slutligen sitt mellanhafvande med mamsell Stafva. Det måtte legat något särdeles eggande för hederskänslan i hennes sätt att »släppa allt vind för våg och låta äta ut sig», såsom grannarne uttryckte sig.

Så måste hon sluta med inackorderingarna, men det sved till i sinnet, hvar gång hon tänkte på denna »gyllene» tid, som icke skulle återkomma — »gyllene», icke för kassan, men för det gamla kärleksfulla hjärtat.

»Det är nog själfviskt af mig att gräma mig öfver förlusten af gossarne», erkände hon, »men jag kan aldrig glömma deras glada och vänliga ansikten, och jag tänker så ofta på, om de ha det tillräckligt bra, där de nu äro.»

En af dem kom emellertid att stanna kvar under mamsell Stafvas hägn. Det var en ung språklärare, som knall och fall fick lungсот och blef liggande i det rum, han hyrde hos gumman. Själf yrkade han på att föras till sjukhus för att icke ligga sin värdinna till last.

Mamsell Stafva blef rent förfärad.

»Föras till sjukhus i den här decemberkylan och komma bland främmande människor, som inte fråga ett kvitt efter'n!» utbrast hon. »Aldrig, så länge jag finns och har något samvete i bröstet!»

Så blef han kvar i sitt rum, fick fri läkarevård af en kamrat och sköttes med moderlig ömhet af mamsell Stafva. Det gick väl ett år om, och en solig majdag utandades han sitt lif.

— »Det var väl rätt besvärligt i längden med en lungspotpatient», sade en besökande till mamsell Stafva någon tid efter begravningen.

»Kors, det var ju jag själf, som trugade honom kvar», invände den gamla, »så det var ju bara på egen fördel jag höll.»

»Egen fördel?» upprepade den främmande förvånad.

»Ja, det var ju ändå en af gossarne jag fick behålla...»

»Så — ja visst. Nå men den stackarn kunde väl inte hjälpa till synnerligen mycket själf?»

»Jo, det är då visst och sant», utbrast gumman energiskt, »att han hjälpte till, allt hvad hans krafter förmådde. Så sjuk han var, låg han dagen igenom och öfversatte utländska skrifter, ja, det var en flit, som var omätlig...»

»Fick han sälja sina öfversättningar?»

»Hm — ja, inte alla förstas, men nog gick det till en trettio kronor.»

»Under ett år?»

»Ja, var inte det riktigt vackert af en stackars sjukling?» menade mamsell Stafva naivt, »och så väl di pangarne kom till pass! För dem kunde han ändtligen köpa det där dyra vinet, och jag behöfde inte längre ångslas för den saken — så nog hjälpte han till alltid!»

»Trodde han, att han någonsin skulle bli frisk igen?»

»Jojomen — och bara jag kommer opp, plägade han säga, ska' mamsell Stafva minsann ha igen allt hvad hon gjort för mig!» — Jag ordentligt skämdes, när han sa' så. Hvad hade han egentligen att tacka mig för! En fattig matbit, ett krypin till rum...»

»Och ständigt, om vård!» inföll den främmande. »Liksom det var något att tala om! Det var ju min egen dagliga glädje, som jag fikade att alltid få behålla, mitt gamla egoistiska stycke!»

»Han fick emellertid aldrig infria sitt löfte.»

»Nej, men det vet jag så väl, att han gjort, bara han kommit opp igen, så det var minsann inga tomma ord — han rådde väl inte för, att döden kom emellan!»

»Var det hans böcker, de där?» frågade besökaren och pekade på ett bokskåp.

»Ja men, var det så», sade gumman med vemodig andakt, »det var det käraste han hade. Ur dem läste han ofta högt för mig om så många märkvärdiga och vackra saker. Hvar skulle jag fått så'n'a högtidsstunder ifrån, om inte han varit! Och tror herrn, att så'n't kan ersättas med pengar — åhnej, det är allt jag som står i skuld för mycket hos honom, där han ligger i mulden. — Och så tänkte ändå den token sälja bort en del, då vi en gång hade det litet svårt! Jag visste, att jag inte skulle hårda ut att se hans saknad, och därför styrde jag om, så att det inte blef någon försäljning af — orätt kanske det var af mig att tänka så mycket på egen tillfredsställelse och hindra honom i hans beslut... Men jag hittade ju i alla fall på en mycket bättre utväg...»

»Hvilken då, om man får vara frågvis?»

»Jo», sade gumman med ett småslugt leende, »jag pantsatte min nya vinterkappa, som jag inte behöfde på våren.»

»Mamsell Stafva lagade väl ändå, så hon fick igen kappan?»

»Jag fick visserligen inte igen den», sade gumman smått förlägen, »för jag råkade att inte ha pengar till omsättningen...»

»Det var ju bra ledsamt!»

»Åhnej, det var inte så färligt med det!» sade den gamla och strålade upp i ett godt leende, »jag såg med egna ögon, då jag var på auktionen, att kappan ropades in af en fattig stackare, som såg så innerligen förnöjd ut öfver den goda affären, och som kanske behöfde kappan mycket bättre än jag — så den kom nog i rätta händer. Den gamla kappan, sam jag har, är tillräckligt bra än i dag. — Nej, det var nog bäst som skedde!» utbrast hon efter ett litet uppehåll, »jag kände mig ibland riktigt olustig i den där öfverflöds-kappan, när jag såg så många andra huttra och frysa omkring mig. En får väl inte bara tänka på sig själf heller — det gjorde aldrig han, som är död, han tänkte mest på att fågna mig och blef alldeles ifrån sig, när jag inte ville resa ut till landet till syster min. Se, han tyckte, jag behöfde litet omväxling.»

»Blef det ingenting af med resan?»

»Nej, och tänk en så'n Guds lycka det var! I juli fick han två blodstörtningar. Om jag då inte varit hemma och fått fatt i läkare, så hade det ju varit så godt som mitt fel, om han strukit med», menade mamsell Stafva i trohjärtad enfald.

»Begravningen vållade väl bekymmer?»

»Ja, det må Herran veta», sade den gamla sakta med knäppta händer, »att det var med tungt sinne jag såg honom stoppas i jorden...»

»Det förstas», sade den främmande med ett rördt leende, »men jag menade egentligen begravningsomkostnaderna.»

»Den saken redde sig galant», sade gumman med ett uttryck af liflig tacksamhet, »själf svepte jag honom, men se'n ville inte pengarne räcka långt, förstas. Kan herrn tänka sig, att då erbjöds jag af likkistsnickern och hyrskusen att få betala dem efteråt litet i sender efter råd och lägenhet. Nog var det bra snällt, och är inte så'n't styrkande för ens tro på både Gud och människor? Ja, det är, som jag alltid tänkt, att med honom, som är död, följde i allt som allt idel välsignelse för mig.»

Det glittrade fuktigt i den främmandes ögon. »Mamsell Stafva känner sig alltså tillräckligt belönad för sitt verk?»

»Verk? Det var väl inte något verk, och för

resten inte mitt verk. En är väl ändå bara redskap här i lifvet, skulle jag tro. Men är det så, att jag gjort något, så har jag samnerligen blifvit belönad öfver förtjänsten. Jag har ett kärt minne att tära på till döddagar, och jag har en kär graf att sköta om. Det är gunås inte alla, som ha det, och jag önskade bara, att jag kunde dela med mig af en så'n välsignelse — ty en får väl inte vara alltför själfvisk af sig!»

Erny.

Då ni annonserar om plats...

Några råd af

en ungtkarl, som söker värdinna.

Den som i våra dagar söker plats, måste ofta begagna sig af annonsering i tidningarna. Det kunna vi se särskildt af »Idun», som i hvarje nummer innehåller dussintals annonser af platssökande flickor. Och den flicka, som annonserar, önskar förstas, att hennes annons må bli uppmärksammasad af så många som möjligt och besvarad. Men blott få förstå att annonsera så, att nämnda syftemål ernås. Allt för mangas annonser äro hållna i så allmän stil, att ingen bryr sig om dem. För att en annons skall bli uppmärksammasad, bör den vara så konkret som möjligt. Här några råd till de kvinnliga annonsörer, som vilja, att deras annonser skola taga skruf:

1. Då ni annonserar, så börja ej annonsen på följande vanliga, men mycket opraktiska sätt: »En ung flicka» etc., utan angif, hur gammal ni är. Om t. ex. en man vill ha en värdinna för sitt hus, så är han vanligen mycket intresserad af att veta, hur gammal den är, som söker värdinneplatsen, och har på förhand bestämt sin blifvande värdinnas ungefärliga ålder. Men hvem vet, hur gammal »en ung flicka» är. »Ung» är ju ett fasligt relativt begrepp. Den som skrifver dessa rader (en ungtkarl, som inom parentes sagdt söker en värdinna) vet rakt inte, om den »unga» platssökande flickan är 16 eller 32 år eller ännu äldre, och jag är säker om, att många äro lika dumma som jag. Därför bryr jag mig icke om att besvara den »unga flickans» annons, utan blott den flickas, som tydligt säger, hur gammal hon är.

Och hvarför ej säga detta? Ni bör härvidlag beakta, att önskningsarna äro mycket olika. Den ene, som söker en värdinna eller ett hushållsbiträde, vill ha en 25-åring, den andre en 35- eller 40-åring. Därför må ingen rädas för att angifva sin verkliga ålder, vare sig hon är ung eller gammal. Alltså börja aldrig annonserna med: »En ung flicka».

2. Då ni annonserar om plats, så undvik om möjligt att, om ni är hemma i landsorten, begära svar till Iduns exped., Gumælii annonsbyrå eller något annat ställe i hufvudstaden; förordna i stället om svarens sändande till den plats, där ni bor. Det händer ofta, att t. ex. den man, som söker en värdinna, ej vill antaga någon, som han ej kan vara i tillfälle att förut se och samtala med, men då blir det ju blott ett onödigt skrifveri, när den som vill ha en värdinna och som bor i Ystad, besvarar en sökandes bref, hvilken befinnes bo i Haparanda. Vill ni, som bor i Ystad och söker värdinneplats, blanda bort korten litet, så

kan ni ju begära svar till någon poststation, som ligger i närheten af Ystad, exempelvis till Simrishamn, och laga att svaren returneras till Y. På det sättet får den, som läser annonsen, åtminstone på ett ungefär veta, hvar ni bor och hvilket han i regel, om han verkligen reflekterar å eder annons, gärna vill veta.

3. Om ni söker plats t. ex. som värdinna, så kan ni undvika mycket onödigt skrifveri därigenom, att ni i annonsen omnämner, huruvida ni äger någon eller ingen kunskap i musik. Den ene sätter värde på att få en musikalisk värdinna, ja, fordrar det kanske ovillkorligen, den andre bryr sig ej det ringaste om musik. Äfven om ni kan aldrig så litet klinka piano, så angif det, ty måhända är man nöjd med ganska litet i detta hänseende, medan man dock ovillkorligen fordrar *något*. Annonsera alltså: »musikalisk», »något musikalisk», »spelar till husbehof», »icke musikalisk» etc.

4. Slutligen ännu ett råd: Om ni besvarar en annons, i hvilken anhålles om fotografi af den svarande, så bryr er ej om att svara, därest ni ej också enligt begäran medskänder fotografi. Svarar ni ändå, så skall edert svar i nittionio fall af hundra utan vidare genast hamna i papperskorgen. Och ni må icke mena, att den som i nämnda fall genast bortkastar edert bref, är en »ytlig» person, som blott fäster sig vid utseendet, ty hvilken person, som t. ex. söker en värdinna, han må vara huru allvarlig och »djup» som helst, skulle vara ligkiltig för att veta, om den sökande ser ut som en markatta eller har ett någorlunda hyggligt utseende? För öfrigt kan man ofta blott af en persons porträtt sluta till åtskilligt om personens inre beskaffenhet. Och skulle ni vilja ha bevis för denna sats, så har ni det här: På en persons porträtt ser man bland annat hans ögon. Nu äro ögonen själens spegel; alltså ser man af en persons porträtt hans själ, d. v. s. hans inre. H. S. B.

I som annonseren efter plats, följn nu dessa välmenande vinkar af en ungar, som är i bryderi för att få en lämplig värdinna, och I skolen få se, att det kommer att nappa alldeles öfverdådigt. Den där råd lyder, han är vis.

Iduns läkarartiklar.

(Eftertryck förbjudes.)

V.

Om våra födoämnen.

Några allmänna synpunkter af

Professor Robert Tigerstedt.

(Forts.)

Njutningsmedlen äro alltså nödvändiga för kroppen. Men vi böra dock vakta oss för öfverdrift i deras användning, ty därigenom kunna svåra rubbningar i kroppens välbefinnande uppstå. En sådan öfverdrift äger rum, om man använder för starkt kryddad mat, ty härigenom utöfvas en alltför stark retning på magsäcken, som sålunda småningom bringas till ett sådant tillstånd, att den icke mera kan undvara dessa starka kryddor, något, som i sin tur leder till mer eller mindre svåra magsjukdomar och därmed följande elände.

En märkvärdig omständighet, som nära sammanhänger med njutningsmedlen, måste jag också beröra, nämligen behovet af omväxling i födan. En föda må aldrig så mycket tilltala oss, vi ledsna dock slutligen vid densamma, om vi alltför ofta få förtära den. Förklarigen härtill synes väsentligen ligga däri, att magsäcken genom ständigt enahanda retning på något sätt förslöas, så att den icke mera bildar tillräcklig magsaft. Detta behof af omväxling i födan är naturligtvis ingalunda liktydigt med ett behof efter läckra och dyrbara maträtter och kan utan någon egentlig svårighet tillfredsställas, ty af samma slags födoämnen kunna ju för samma kostnad flere olika maträtter tillredas, hvilka alla hafva sin särskilda smak. Anmärkas bör, att det viktigaste af alla våra födoämnen, brödet, också är det, vid hvilket vi minst lätt ledsna eller rättare sagt vid hvilket vi alls icke ledsna.

Vi kunna med allt skäl utsträcka begreppet njutningsmedel ännu längre än vi hittills gjort det och såsom sådana beteckna allt, som gör förtärandet af födan till ett nöje, således en snygg servering, ett gladt bordssamtal, m. m. dyl. Slikt kostar ingenting, men bidrager ofantligt både till trefnaden och till matlusten. En osnyggt serverad mat, den må nu sedan i och för sig vara huru läcker som helst, väcker endast leda; tvister och obehag vid matbordet stilla hungern förr än kroppens behof af näringstillförsel är tillfredsställt.

Jag ber slutligen att med några ord få beröra ett bland de njutningsmedel, som tillhöra de i dagligt tal såsom sådana betecknade, nämligen *spriten* (alkoholen). Det är icke min afsikt att här närmare inlåta mig på en skildring af spritdryckernas inverkan på kroppen och dess förrättningar, eller att skildra de olyckor och det elände, som de ännu i våra dagar i så rik mån föranleda. Men då jag föreställer mig att dessa rader komma att läsas af åtskilliga mödrar, har jag icke kunnat underlåta att här uttala ett allvarligt varningsord mot att låta barn förtära sprithaltiga drycker af hvad slag de vara må. Man gör detta ofta af ren tanklöshet, icke sällan också i akt och mening att därigenom stärka barnet. Men man tager härutinnan fullkomligt miste. Tvärtom lär erfarenheten med den största bestämdhet att sprit, äfven i mycket små mängder, icke blott icke gör barnet nytta, utan tvärtom vållar det skada.

Man anser, att den i vår tid, äfven hos ungdomen, så vanliga nervsvagheten, neurastenien, med dess retlighet, hufvudvärk, hjärtklappning, sömnlöshet och nedstämmning, till en del framkallas af en för tidigt och i snabb stegring tilltagande förtäring af spritdrycker. Den genom dem skadligt påverkade unga hjärnan förmår icke fylla de af skolarbetet på densamma ställda fordringarna, och sålunda uppstår en öfveranstängning, som icke sällan lägger grunden till barnets senare nervositet.

En schweizisk läkare har för icke länge sedan meddelat följande lärerika iakttagelse till belysning af spritdryckernas verkningar på barn.

Två familjefäder, hvilka ansågo att vin i måttlig mängd var nyttigt för något äldre barn, ville pröfva huruvida detta stegrade dess arbetsförmåga hemma och i skolan, eller om det nedsatte den och föranledde en snabbare utmattning och förslappning till kropp och själ. Barnen, gossar, voro 10—15 år gamla. Det endast till måltiderna förtärda, alltid med vatten utblandade och i och för sig svaga vinet utgjorde dagligen för de yngre gossarne 70, för de äldre 100 gr. Försöket räckte halftannat år och utfördes sålunda, att flere månader med

vin städse omväxlade med flere månaders afhållsamhet och det under iakttagande af att bägge perioderna så jämnt som möjligt fördelades på olika årstider.

Resultatet var att gossarne under den period, de fingo vin, föreföllo föräldrarna mattare, sömnigare, mindre upplagda för andligt arbete, deras sömn var oroligare, oftare afbruten och därför mindre vederkvickande. Två af gossarne märkte detta själfva så tydligt, att de af egen drift bådo föräldrarna att förskonas från vinet.

Ur medicinsk synpunkt är spriten, såsom en framstående tysk universitetslärare vid en medicinsk kongress yttrat, ett retmedel. »Barnets kropp behöfver intet sådant, den måste hållas frisk, hafva god luft, rörelse, god föda. Men det är en kräftskada i vår tid, att hvarje barn från det andra eller tredje året får dricka vin och öl, och jag ville fästa uppmärksamheten därpå, att i synnerhet vi, som praktisera i en stor stad, dagligen kunna öfvertyga oss, att en af vår tids viktigaste sjukdomar, den stegrade nervösa retligheten och den aftagande nervösa motståndskraften, i hög grad ökas genom ett förtidigt missbruk af sprit.» Och han tillade, vändande sig till de närvarande läkarne: »Jag ber er att hvarhelst ni har något inflytande alltid bestämdt framhålla, att man åt små barn och åt unga personer endast alldeles undantagsvis, men öfver hufvud taget icke alls får ge något vin.»

(Forts.)

Ur notisboken.

Kronprinsessans hälsotillstånd har under den senaste tiden varit något mindre tillfredsställande. Den försämring, som inträdde i hennes kroniska lungkatarr vid återkomsten till Baden sislidne vår, fortfar ännu med betydlig slem-afsöndring och envis hosta.

»**Allas vår Lea**», den uppburna författarinnan och då och då äfven som medarbetarinna i Idun synliga fru *Josefina Wettergrund*, fyllde i måndags 65 år. »En svensk kvinna», som redan förr någon gång på ett formfulländadt och varm-hjärtadt sätt i vår tidning gjort sig till tolk för sina medsystrars sympatier, har på annat ställe i detta nummer hugfäst »Leas» märkesdag.

Kvinnliga läkarestipendiater. Fredrika Bremer-förbundets stipendier för kvinnor, som studera medicin, ha för innevarande år tilldelats, det å 500 kr. med. kand. *Berna Skog* och det å 400 kr. med. kand. *Sofia Holmgren*.

Biskopsdotter folkskollärarynna. En dotter till biskop Johansson i Hernösand söker i år inträde i andra klassen vid Kalmar folkskollärarynnesseminarium.

Telegrafkurs för kvinnliga elever tog den 1 dennes sin början vid telegrafverkets undervisningsanstalt härstädes. Kursen, som räknar ett 30-tal deltagarinnor, kommer att fortgå omkring 3 1/2 månader.

Selma Lagerlöfs förr omnämnda nya 2-aktsdrama gafs i fredags för första gången på Dag-marteatern i Köpenhamn på föranstaltande af komitén för kvinnoutställningen. Stycket heter »St Annas kloster» och är ett medeltidsstycke af mörk dramatisk ton. Det äger både stil, färg och stämning — säger Nationaltidendes anmeldare — kort sagt, samma lyriska makt, som genomgår den talangfulla författarinnans öfriga arbeten, men den dramatiska utvecklingen är icke lycklig. Maskineriet arbetar för tungt och handlingens hjul synes stundtals stå stilla.

Någon entusiasm väckte stycket just ej och resultatet blef blott en succès d'estime. Till den

mindre tillfredsställande utgången bidrog nog, att rollerna innehades af unga och opröfvade krafter.

En afgående simlärarinna. Simuppvisningen i söndags e. m. i Stockholms stads bad och siminrättning, den sista för året, hade, trots det i hög grad ogynnsamma höstliga vädret, lockat tillsammans så många åskådare, att det var »ut-säldt hus», ett eklatant bevis på, huru populära dessa uppvisningar äro och tillika ett vittnesbörd om den sympati, hvarmed den afgående första lärarinna, fröken *Elis. Tillberg*, till hvars förmån uppvisningen ägde rum, omfattas af simkonstens vänner. Uppvisningen åsågs med spänd intresse och hälsades med de varmaste yttringar af tillfredsställelse och erkännande åt de uppträdande.

Teater och musik.

Kungl. operan tillmötesgår fortfarande resepubliken med en särdeles omväxlande repertoar. Sålunda gäfvos i torsdags (f. v.) »På Sicilien» och »Orfevs», på fredagen »Carmen», i söndags »Leonora», på måndagen »Regementets dotter» och nu i onsdags »Romeo och Julia». — I »På Sicilien» innehades Santuzzas och Toriddos partier af fröken *Lindgren* och hr *Bratbost*. Den senare var tråkig och hade i sin sång mer än vanligt anlagt den gråtmilda ton, som ej kan undgå att obehagligt beröra åhöraren. Fröken *Lindgrens* klangfulla stämma gjorde sig godt gällande i Santuzzas parti liksom ock i Eros' i »Orfevs», hvilket hon denna afton för första gången utförde. Titelpartiet i denna senare opera sjunges naturligtvis fortfarande af fru *Linden* och detta på ett sätt, som endast hon kan göra det. — I »Leonora» hade hr *Ödmann* i söndags en af sina allra lyckligaste aftnar. Särdeles väl disponerad sjöng han partiet från början till slut med en känsla och en glöd, som framkallade det mest entusiastiska bifall. Af detta fick äfven fru *Linden* (Leonora) sin välförtjänta del. Framhållas bör ock särskildt hr *Sellergrens* som klosterpriorn. Däremot gjorde hr *Lejdstrom* ett ingalunda odeladt angenämt intryck som konung Alfonso. Ledsam och stel i sitt uppträdande, lät han därjämte osäker i sin sång, hvilken stördes dels af en irriterande läspning, dels af en ovana att åka upp på tonen. Båda dessa olägenheter böra kunna bortarbetas, då det i sig själf goda röstmateriet och bättre kommer till sin rätt.

Fröken *Petrini* har nu anländt och skulle på onsdagen i denna vecka göra sitt inträde som Julia i Gounods opera.

Vasateatern begynner i morgon lördag sin nya säsong under direktör Albert Ranfts ledning med Gabriel Finnes enaktsskådespel »Ugglan» samt Bisson och Carrés lustspel »Maskeraden».

Djurgårdsteatern. Som afslutning på en sommarrepertoar, hvilken hufvudsakligen rört sig inom lättare och mera folkliga konstater: utstyrselstycket, äfventyrsdramat, lustspelet, utgjorde *Frans Hedbergs* sagolustspel »Hin och småländingen», som i lördags gick öfver direktör Ranfts Djurgårdstiljor, ett ingalunda olämpligt grepp. Väl verkar »den gamla bekantingen» nu delvis en smula antikverad, det må ej förnekas, och en del modernisering i framtidsrevyn från 1945 i tredje akten tillhörde ej det mest lyckade eller kvickt träffande, så äfven detta kunde gärna hellre fått bli vid det gamla och hade nog ej förlorat därpå. Nu fick man dock tillfälle att här parera med en färsk dekoration af Grabow — det nya millionriksdagshuset i all dess prakt, som dock till sist snöpligen slukas af den förvånliga strömmen, ett skådespel som ej tycktes sakna en intresserad publik. Den hederliga gamla folkromantiken och det lika hederliga gamla trolltyget äro dock de, som fortfarande bäst bära stycket hos radpubliken, och dennas nöje och tillfredsställelse voro högst påtagliga.

Den käcke småländingen, »som fruktar hvarken den lede eller trollen», hade ock i hr *J. Hagman* fått en riktigt förträfflig representant. Af de många öfriga rollinnehafvarne önska vi särskildt med erkännande nämna hr *J. Sandberg* som torparen Ola Hansson, hr *Adami* som torpar-Per, fröken *Hamberg* som Elna, fröken *Magnusson* som Titta-Grå, fimgumman, fröken *Andersson* som den fagra brukspatronsdottern och hr *Bosin* som prostén.

Arenateatern bjöd i lördags på nytt program, då för första gången uppfördes Howards krigsskådespel »Shenandoah». Stycket utgöres af några löst hopfogade bilder från amerikanska inbördeskriget 1861—65 och är som dramatisk produkt af ringa värde. Då det emellertid är praktigt uppsatt och har att uppvisa flere effektfulla scener, förfelar det ej att göra intryck. Särskildt torde tredje aktens stridsscen med flere framstormande ryttare vara enastående bland det, som hittills uppförts å svensk scen. Om utförandet är på det hela taget ej annat än godt att säga. Särskildt vilja vi framhålla fröknarna *Sundell* och *Keen* samt hrr *Collin*, *Engelbrecht*, *Linden*, *Lundberg* och *Malmgren*. En debutant förekom också, hr *Hj. Arlberg*, och han var verkligen mycket komisk, men det föreföll nästan, som om hans komik varit alldeles omedveten. Uppsättningen är som sagdt mycket praktigt och förhöjes af hr Grabows ståtliga dekorationsmålningar.

Far.

Skiss för Idun af

Elin Ameen.

(Forts.)

»I afton?» upprepade hon. Hon hade tänkt sig det som något långt in i framtiden. Men det var inte hans mening.

»Jag kommer i afton,» fortfor han, »för att hämta min lyckas ja-ord af — dig!»

Hon ryckte till och gaf honom en skrämde blick. De hade hunnit till stadens utkant, där gatulaggingen började. Där stannade hon.

»Gå inte längre med mig nu,» sade hon; »jag vill vara ensam.»

Motvilligt lydde han, men först sedan han frågat, om hon ej ville ge honom ett litet ord till hopp.

»I afton,» svarade hon blott med ett sorgset tonfall i rösten, böjde sitt hufvud till hälsning och vek in på en tvärgata.

Efter middagen var hon ensam på sitt rum en timme. När hon sedan kom in till fosterföräldrarna, hvilka sutto vid kaffebordet i förmaket framför den flammande brasen, bad hon, att de skulle vänta ännu en stund med att tända lampan. Hon hade något att berätta dem.

Hon tog en pall och satte sig vid moster Hannas stol med hufvudet mot hennes knä. Och så talade hon om det för dem.

De blefvo så glada, att de knappast kunde få fram ett ord. Mosters glädjetårar föll ner på den unga flickans hufvud, och den gamlas händer foro smekande öfver Ingrid's hår. Att en sådan lycka skulle komma deras lilla flicka till del — det hade de aldrig drömt om.

Målarmästarn snöt sig ljudligt gång på gång, där han satt i skymningen vid fönstret. Han harklade sig som för att hålla ett längre tal, men fick endast fram:

»En bra karl — en tusan så fin karl!»

»Men moster och morbror, jag har inte sagt ja till honom — det kan ju aldrig bli...»

»Hur så — tycker du inte om honom?» Moster Hanna fattade om hennes hufvud och ville se henne in i ögonen.

»Jag tror, att jag håller af honom — förfärligt mycket — mer än jag visste — men ni kan ju förstå, att det aldrig kan bli — för fars skull och allt det andra...»

Ja, de medgäfvos, att de ej tänkt på det först — men visste han ingenting?

»Han vet ingenting om mig — inte mer än om en vildt främmande fågel i skog...»

Ingrid gömde ansiktet mot moster Hannas knä och grät.

»Är han en bra karl, som jag förvisso tror,» inföll morbror högtidligt, »så gör det honom ingenting — det är med dig han gifter sig, och du är utan fläck.»

»Men ni måste säga honom det,» sade Ingrid och lyfte upp sitt ansikte, »saga honom allt — jag kan det inte. Berätta honom om far, mor, syskonen och min barn-dom — lät honom veta, hvilken släkt jag har, så kanske han inte längre ber mig, såsom han bad i dag...» Hennes röst dog bort i en snyftning.

När det ringde på tamburklockan var hon uppe som en pil och flydde in i sitt rum.

De tände ej lampan i förmaket, utan vid glöden från brasen i rummets halfmörker berättade de honom allt.

Hennes föräldrar hade bott i en grannstad, då hon föddes, och hon var den yngsta af flere syskon. Modern hade varit illa känd, med vildt sinnelag och tvetydigt lefnadssätt. Makarne hade lefvat olyckliga, under ständiga tvister och gräl och till och med slagsmål. Mannen hade vid den tiden haft en liten handelsbutik, men hustruns slarf och mannens tilltagande slöhet hade kommit dem på allt större obestånd, till dess där en dag blef konkurs och utmätning. Då rymde hustrun till Amerika med en urmakargesäll. Äldsta dottern, som var fjorton år, fick plats på ett kafé. Det gick henne illa, och hon lefde nu ett lif af synd och skam i en af landets större städer. Två gossar gingo till sjös och hade aldrig sedan hörts af. En tioårig flicka hade tagits som barnflicka i en handtverkarfamilj, där hon ännu var kvar och hade bra tjänst. Ingrid, som då var fyra år, togs af fadern med till staden här, där han af barmhärtighet fick plats i en butik. Smått var det för dem, men under några år hankade han sig fram. Drack gjorde han nog, och gång efter annan blef han körd från platsen, men då han grät och tiggde — för barnets skull, fick han vara kvar — för barnets skull. Redan på den tiden ville Jonsons taga Ingrid i sitt hem, men fadern ville ej skiljas från henne. Han höll af sin lilla flicka med en afgudisk kärlek, och det var rörande att se, hur han försakade för henne, på det att hon ingenting skulle sakna. Så kom den dag, när Ingrid var nio år, då fadern stal i sin principals kassa och kom på fästning. Jonsons togo genast Ingrid till sig och satte henne i stadens bästa skola, ty de ville ge henne en god uppfostran — något annat arf kunde hon ej få, då de hade egna barn, en son, som öfvertagit faderns verkstad och en dotter, gift å annan ort.

När Björk tjänat ut sitt straff, dök han åter upp där i staden. Han ville ha plats igen, men naturligtvis ville ingen ge honom någon. Genom Jonsons försorg kom han slutligen till en bonde, en mil utanför staden, där han mot husrum och föda skulle utföra åtskilligt arbete. Som han var händig, brukade han tillverka träskedar, vispar, kvastar och dylikt, som sedan såldes i staden. Tyvärr drack han dock, när han kom öfver brännvin, och bonden hade många gånger kört af honom, men tagit honom tillbaka igen mot pengar, som först Jonsons lämnat och sedan Ingrid, när hon gått och läst och fått plats i guldsmedsbutiken. Jon-

Extra fin Marsala

(Qualité Inghilterra) härstädes lagrad sedan 1891. Vid undersökning af härv. handelskemist befunnen enl. analys fullgod. Pris kr. 1:25 pr butelj. Finnes endast hos

K. A. Nydahl & C:o
Stockholm, 2 Stureplan.
Riks- och Allm. telefon.

Tandläkare dr Geo. Forssmans
Tandpulver, två slag,
Tandpasta, Tandtinktur
Bendix, Josephson & C:o,
11 Regentgata.

sons hade gärna haft henne hemma hela dagen som hjälp och sällskap, men hon var fast besluten att själf förtjäna till sina kläder och till hvad hennes far kunde behöfva. Emellanåt kom denne in till staden, fastän sällan, och far och dotter träffades då vanligtvis. Ingrid visade aldrig någon blygsel öfver honom, hvad hon än kände i sitt hjärta. För Björk voro dessa flyktiga möten soliga högtidsstunder, men för Ingrid slutade det vanligen med tårar, ty det hände aldrig, att fadern lämnade staden nykter. Ofta måste han dödfull läggas på en kärra och föras hem eller sofva ruset af sig någonstans i staden.

Det var detta de berättade, den blida moster Hanna med sin mjuka, litet släpiga röst och morbror, målarmästern, med stel högtidlighet och noga vägande på hvarje ord. De hade intet mer att säga — härads-höfdingens eget hjärta fick tala resten. Han hade att öfverväga och besluta.

Hvarje ord hade för honom varit som svidande piskslag. Å, om han vetat det förut — men hvad då? Hade han väl kunnat hejda de ord, som i dag trängt sig fram ur hans öfversvallande hjärta? Och skulle han nu bättre kunna lefva lifvet utan henne än för några timmar sedan, när tanken på en sådan möjlighet väckt hos honom en känsla af den största tomhets kval? Han greps af ångest, när han tänkte på att införa henne bland sin stolta släkt — denna släkt utan tadel och fläck. Och hans älsklingssystem, den aristokratiska Laura, som sedan ett år bar grefvinnetitel — hur skulle han kunna ge henne till syster en flicka, som han hittat i en butik bakom en

disk, och som hade till far en tjuf och drinkare, en syster som »lefde i ett lif af synd och skam» — en annan syster som tjänade som piga och en mor, som rymt med en gesäll! Han vred händerna, och kallsvetten pärlade på hans panna.

»Hvar är Ingrid?» sade han med tonlös röst. »Kan jag få tala med henne?»

»Hon är i sitt rum innanför salen,» svarade fru Jonson och ville resa sig.

»Nej, låt mig gå,» hejdade henne Sterner. Han gick genom salen och knackade på hennes dörr. Han hörde ett sakta »stig in», och han efterkom uppmaningen utan att ha en aning om, hvad han skulle säga henne.

Hon hade tändt lampan och krupit upp i soffhörnet. Hon hade väntat — honom eller moster Hanna — och räknat minuterna i kvalfull ångest. När han trädde in, mörk och allvarlig med uppsyn som en domare, blef hon så rädd, att hon höll händerna afvärjande upp mot honom, som för att undgå ett slag.

»Hvarför är du rädd?» sade han. »Hvad tror du jag vill göra dig? Ingrid — älskade barn!»

Han öppnade sina armar, och hon sjönk till hans bröst och nästlade in sitt hufvud där, som en skrämmd liten fågelunge, hvilken funnit sitt säkra bo. Så föll hon i häftig gråt med våldsamma snyftningar. Han tog henne på sitt knä och talade tröstens och kärlekens ord till henne, till dess han åter fick henne lugn. Han hade aldrig sett någon gråta så hejdlöst, så våldsamt. Han lofvade henne och sig själf, att aldrig mer, så länge de två vandrade tillsammans på

jorden, skulle hon gråta — han kunde inte uthärda att se det.

När han lämnade staden, ville han taga henne med som sin hustru. Han hade fått anställning högt upp i nordliga Sverige — där skulle de bygga sitt enkla lilla bo, där skulle de lefva blott för hvarandra, långt borta från dem, som känt henne förr, från hennes släkt och bekanta.

Bröllopet skulle försiggå i all stillhet med endast några få gäster af Jonsons närmaste, ett par flickvänner till Ingrid samt några af Sterners herrbekanta. Men Ingrid ville vigas i kyrkan, där hon konfirmerats. Sterner ville helst, att vigseln skulle skett så privat som möjligt, men han ville icke motsätta sig denna enda önskan af Ingrid.

I en sak hade Sterner sagt sin bestämda vilja redan från den dagen, de förlovat sig. För henne skulle icke mera få finnas någon annan släkt än hans, inga andra band, än dem som bundo henne vid honom. Hon skulle äga hvarken far eller mor eller syskon, och om någon af dem ställde sig i hennes väg, måste hon bokstafigen vända sig bort och säga: »Jag känner er inte.»

(Forts.)

Innehållsförteckning.

Isabel Caroline Somerset. (Med porträtt). — Till »allas vår Lea!» På födelsedagen den 2 sept. 1895. Af *En svensk kvinna*. — En vandring genom kvinnornas utställning i Köpenhamn; från Iduns specielle referent. — En kvinnobild — utan bild; af H. H-L. — Mamsell »Stilfrans »självfiskhet»; också en intervju, af Erny. — Då ni annonserar om plats; några råd af *En ungkarl*, som söker värdinna. — Iduns läkar-rtiklar. V: Om våra födoämnen; några allmänna synpunkter, af professor Robert Tigerstedt. (Forts.). — Ur notisboken. — Teater och musik. — Far; skiss för Idun af *Elin Ameen*. — Tidsfördrif

Sidsfördrif.

Redigeras af Sophie Linge.

Bidrag mottagas med tacksamhet.

Logogryf.

Ack, jag är nog ej den enda,
Som har gjort ett ledsamt rön,
Att hur skickligt man än för sig,
Otack dock blir världens lön.

Nog jag minns den sköna tiden,
Då jag först såg dagens ljus;
Prisad blef jag då af många
Och fick plats i fina hus.

Det vill säga, om de icke
Vore fina, då jag kom,
Blef det bättre, blott jag ostörd,
Fick regera dagen om.

Fruarna de voro snälla,
Herrarne — comme çà, comme çà! —
Tyckte att min röst var skroflig,
Min parfym ej riktigt bra.

Och så är det, ännu värre
Blir det dock för hvarje dag,
Ty nu vill man mig beskylla
Att jag har en slitvargs drag.

Snart jag blir ur huset jagad.
Då hur värna om mitt lif?
Jo, i bästa fall tar Idun
Mot mig till sitt tidsfördrif.

Först af alla
Vill jag kalla
Fram på skådebanan här
Man, hvars syssla
Är att pyssla
Om sitt garn bland ref och skär.
Så en andra
Som fått vandra
Budskapstung vid Fyris å;
Nu han stannat
Ibland annat
Gammalt godt hos Artur H.
Men jag glömde
Att berömda
Män man presenterar först,
Föreställ er
Att det gäller
Man i skolan allra störst.
Ö i Nordsjön (vik däraf).
Hvad som ljusgrön,
Ter sig bäst i värlig prakt.
Fätal bara.
Manstark skara,
Som om någon håller vakt.
Spänstig fjäder.
Dåligt väder.
Utaf kroppen klädsam del.
Hvad som prisas.
Hvad som spisas.
Nödigt stöd för en kamel.
Hvad den svaga
Ej vill taga
— Den som svag i hjärnan är —
Sten som glittrar.
Man som kvittrar.
Verk som tidens märke bär.
Invid kanten
Utaf branten
Varning att vår väg är slut.
Hvar vi mötas
För att blötas
Eller för att spådas ut.
Något rakadt.
Något lakadt.
Hvad en ostrå vara bör.
Hur jag snarligt
Och helt varligt
På mitt ordsvall ödmjukt gör.

S. L.

Aritmogryf.

Bokstäfverna i rutorna I—VIII bilda namnet på platsen för ett fredsslut mellan Sverige och en annan makt.

I	8	9	10	1	5	8	18	6	13		
II	9	4	10	8	9	2	6	8	4	6	
III	4	20	2	6	8	9	16	2	10	6	1
IV	5	2	18	11	2	5	14	3	6	15	*
V	11	10	2	3	9	2	6	14	2	5	13
VI	*	4	8	6	1	11	10	18	12	7	*
VII	*	19	18	10	9	21	11	18	10	15	
VIII	*	1	5	9	17	1	10	7	*		

De åtta raderna innehålla namn på: I) en fordom svensk besittning, II) en fältherre, III) en statsman, IV) historiskt namn, V) namn på ett slagfält, VI) platsen för ett fredsfördrags undertecknande, VII) plats, hvarest åtskilligt krigsbyte togs, VIII) platsen för ett vapenstillestånd.

b—g.

Charad.

Mitt första rymden syns oss vara,
När dagens luft är hög och klar.
Då under nattens timmar bara,
Af stjärneljusets fullt den har.

Mitt andra lätt du stenhård finner
Än här, än där i skog och mark;
På slätten han vårt tycke vinner.
För bondens plog är han för stark.

Mitt hela skyddad står och stilla
Samt tittar fram så täck och glad;
I kransen virad bär den lilla
Omkring sitt hufvud fina blad.

J. S.

Lösningar.

Charaden: Slag-regn.
Anagrammet: 1) Denna, 2) andens, 3) dan sen, 4) sanden.

Fyrkantgatan: N E R O
E L I M
R I K A
O M A R

Kamelontgata: Tor, tår, tur, Tyr.
Kapselgatan: Als, Verdun, Tana, Delos, Armenien, Twer, Warthe, Dessau, Weimar, Ise, Grenna, Odense, Speier, Padua, Troja.

Länkgatan: Leksand: le—lek—ek—sand—and.

Mosaikgatan: Hyacint — smaragd: höns-hus, Yxnerum, allmosa, cinober, issörja, nedgång, tålmod.

PICOTS TVÄTTPULVER »Lessive Phenix»
Öfverträffar alla andra tvättmedel!

Klorfritt!
Praktiskt!
Billigt!
25 guldmaljer

Saljes i 1/2, 1/4 o. h 1/8 kilo-paket med beskrifning å hvarje paket.
Representant för Sverige: Carl R. Matton, Stockholm
Talrika ombud i landsorten.